

Тема 2. Складові наукових досліджень у сфері права: проблема, об'єкт, предмет, мета та завдання

1. Поняття наукової проблеми та критерії її науковості

Поняття наукової проблеми

Наукова проблема — це суперечність між наявним рівнем наукового знання та потребою пояснення або вирішення певного правового явища.

Проблема виникає тоді, коли:

- існує теоретична невизначеність;
- є колізія доктринальних підходів;
- практика виявляє прогалини або суперечності регулювання.

Ознаки наукової проблеми

- Об'єктивність (існує незалежно від суб'єкта)
- Теоретична значущість
- Актуальність
- Дискусійність
- Можливість наукового вирішення

Критерії науковості проблеми

1. Відсутність остаточного вирішення в доктрині
2. Наявність суперечливих підходів
3. Соціальна та правова значущість
4. Методологічна розроблюваність

Типові помилки формулювання проблеми

- Підміна проблеми темою
- Описовий характер замість проблемного
- Надмірна загальність
- Відсутність наукової новизни

2. Об'єкт і предмет правового дослідження: співвідношення та помилки формулювання

Об'єкт дослідження

Об'єкт — це сфера правової реальності, у межах якої виникає проблема.

У правових дослідженнях об'єктом найчастіше є:

- суспільні відносини;
- механізм правового регулювання;
- правові інститути;
- правова діяльність.

Предмет дослідження

Предмет — це конкретний аспект, властивість або елемент об'єкта, що безпосередньо досліджується.

Предмет:

- завжди вужчий за об'єкт;
- конкретизує дослідницький фокус;
- відображає авторський кут зору.

Співвідношення об'єкта і предмета Об'єкт → ширше поняття

Предмет → частина або аспект об'єкта

Формула:

Об'єкт — де виникає проблема.

Предмет — що саме в межах цього об'єкта досліджується.

Типові помилки

- Ототожнення об'єкта і предмета
- Формулювання предмета як повтору теми
- Надмірне звуження або розширення предмета
- Невідповідність предмета поставленій проблемі

3. Мета наукового дослідження та її зв'язок з проблемою

Поняття мети дослідження

Мета — це прогнозований науковий результат, спрямований на вирішення поставленої проблеми.

Мета:

не дублює тему;
не є переліком завдань;
відображає кінцевий інтелектуальний результат.

Логічний зв'язок: проблема → мета

Проблема формулюється як суперечність.

Мета — як шлях її подолання.

Приклад логіки:

Виявлена суперечність →

Потреба теоретичного обґрунтування →

Формування концепції / удосконалення

механізму →

Досягнення мети.

Типові помилки формулювання мети

Описовий характер

("дослідити",
"проаналізувати")

Відсутність орієнтації на
результат

Невідповідність
проблемі

Надмірна абстрактність

4. Завдання дослідження як етапи досягнення наукової мети

Поняття завдань

Завдання — це конкретизовані етапи досягнення мети дослідження.

Вони:

- деталізують логіку роботи;
- відображають структуру дисертації;
- відповідають розділам і підрозділам.

Функції завдань

- Теоретико-методологічна (уточнення понять)
- Аналітична (дослідження стану регулювання)
- Порівняльна (аналіз зарубіжного досвіду)
- Концептуальна (розробка пропозицій)

Вимоги до формулювання завдань

- Конкретність
- Логічна послідовність
- Відповідність меті
- Відсутність дублювання

5. Логічна узгодженість складових наукового дослідження

Принцип системності

Усі складові мають утворювати єдину логічну конструкцію:

Проблема

Об'єкт

Предмет

Мета

Завдання

Методологічна формула узгодженості

Якщо змінюється:

- проблема → змінюється мета;
- мета → змінюються завдання;
- предмет → уточнюється об'єкт.

Непогодженість призводить до концептуальної слабкості роботи.

Критерії логічної цілісності дисертації

- Єдність проблематики
- Відповідність назви, мети та висновків
- Узгодженість розділів
- Наявність внутрішньої концепції

Наукова проблема — відправна точка дослідження

- Об'єкт і предмет формують межі дослідження
  - Мета визначає науковий результат
  - Завдання — логічні кроки його досягнення
- Узгодженість складових — критерій наукової зрілості